

ואחר כך מסלתינן סילתי [חוטבים עצים].
על אף שעדיין לא הבדלנו על הכוס.

שנינו במתניתין: **כלל אמר אבא שאול: כל שאני זכאי באמירתו, רשאי אני להחשיך עליו.**

והוינן בה: **אבא שאול אהייא בבא דמתניתין קאי?**

אילימא ארישא קאי, דקתני בה "אין מחשיבין על התחום לשכור פועלים ולהביא פירות", והא ליכא לאוקמה בהכי.

קנא-א דאם כן, מאי האי דקאמר "כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני בחשיבתו"? והלא שכירות פועלים והבאת פירות הם דברים שאינו רשאי באמירתם בשבת. ואדרבה, "כל שאני זכאי באמירתו, איני רשאי בחשיבתו", קא מיבעי ליה למימר.

אלא, אבא שאול אסיפא קאי. דקתני בה "אבל מחשיך הוא כדי לשמור פירותיו, ואגב כך הרי הוא מביא פירות בידו". ואתא אבא שאול ושויה ביה כללא, להתיר כל כיוצא בהן שמותר באמירה.

ואכתי קשיא, האי "כל שאני זכאי בחשיבתו זכאי אני באמירתו", מיבעי ליה מימר. שהרי היתר חשיכה כבר קאמר תנא קמא להדיא. והיתר אמירה לא קתני. ואיך תלי היתר חשיכה דתניא, בהיתר אמירה דלא תניא. הא איפכא הוה ליה למימר.

ומשנינן: **לעולם אבא שאול אסיפא קאי.** ודקא קשיא לך, הא היתר אמירה לא הוזכר בדברי תנא קמא כלל, ואיך תלי ביה אבא שאול היתר חשיכה, לא קשיא. משום דהיתר אמירה בשמירת פירות הוה פשיטא להו לתנא קמא ואבא שאול. **ואבא שאול אהא קאי.**

דכן אמר רב יהודה אמר שמואל: מותר לאדם לומר לחבירו, שמור לי פירות שלי שנמצאים בתחומך [בתחום שבת שלך] והם מחוץ לתחום שלי, ואני אשמור לך פירות שלך שנמצאים בתחומי. הרי דאמירה זו מותרת בשבת. דהא אף השמירה גופה מותרת⁽¹⁾.

וקאמר אבא שאול לתנא קמא: מי לא מודית, דמותר לאדם לומר לחבירו, שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור לך פירות שבתחומי? ומשום כן, אף להחשיך כדי

הוא.

וכן משמע ממה שכתב שם הרמב"ם: משיצא היום, אסור לו להתחיל לאכול ולשתות ולעשות מלאכה או לטעום כלום, עד שיבדיל. ואיסור אכילה ושתיה הוא ודאי מחמת שעדיין לא קיים את חובתו. ומדכלל הרמב"ם יחד איסור זה עם איסור עשית מלאכה, משמע דתרווייהו חד דינא הם.

1. וכתב הרשב"א, מכאן ראייה דמי שקיבל

דלרש"י הוא דין מדיני שבת בפני עצמו. שלא ניתר איסור מלאכת שבת עד לאחר הבדלה. ולזה סגי בהבדלה כל דהו. אף דאין יוצא בה עיקר חובת הבדלה.

אבל להרי"ף, אין איסור עשית מלאכה ענין לקדושת היום כלל. אלא משנתחייב בהבדלה אסור בעשית מלאכה, עד שיקיים את חובתו. ולפי זה לא שייך כלל לחלק בין חובת הבדלה שאינו יוצא בה אלא על הכוס, לבין היתר מלאכה דסגי לה בכל דהו. דהא הכל דין אחד

ואם היתה הבהמה עומדת חוץ לתחום, הרי הוא קורא לה ממקומו שבתוך התחום, והיא באה מאליה. משום שאין הוא מזהר על תחומי בהמתו [רש"י, לעיל נג ב].

כלל אמר אבא שאול: כל שאני זכאי באמירתו, רשאי אני להחשיך עליו.

הלכך, מחשיכין לפקח על עסקי בלה, ועל עסקי המת, להביא לו ארון ותבריכין. שהרי אף באמירתם רשאי, כדאמרינן להלן.

ורבותא קא משמע לן בהכי. דלא רק על דבר שמותר לו לומר לחבירו לעשות בשבת גופא [כאומר לחבירו לשמור על פירות שבתחומן] מותר להחשיך. אלא אף על

לשמור את הפירות מותר. אלמא, כל שמותר באמירה מותר בשמירה. ואמאי נקטת בדוקא דמחשיכין לשמור. היה לך לכלול ולומר: כל שמותר באמירה מותר בהחשכה. דמהא נשמע נמי דמחשיכין על התחום לפקח על עסקי בלה ומת, כדתנן לקמן⁽²⁾.

ותו הוינן: ואימא אבא שאול "כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו", ותו לא. "כלל" דאמר אבא שאול, לאתויי מאי?

ומשנינן: לאתויי הא דתנו רבנן: אין מחשיכין על התחום, להביא במוצאי שבת בהמה הנמצאת מחוץ לתחום⁽³⁾.

אלא ההליכה למקום הפירות אסורה. והוא אינו מצוהו על ההליכה, שהרי בין כך הוא נמצא שם. אלא על השמירה בלבד.

2. ומדברי רש"י משמע, דפליגי בהכי חכמים ואבא שאול. דלתנא קמא אין מחשיכין אלא על דבר שמותר לעשותו בשבת. ולאבא שאול, אף בדבר שמותר באמירה בלבד, מותר להחשיך עליו. וכן איתא להדיא בברטנורא. אבל המאירי כתב, דלא פליגי. ואבא שאול אתא לפרושי מילתא דתנא קמא.

3. ויש ספרים דגרסי: "מחשיכין על התחום להביא בהמה". לפי שאם יש שם בורגנין, הולך ומביאה.

וכן פסק הרמב"ם בפרק כד הלכה ג. אלא דכתב דהוא משום שיש לו היתר על ידי שיקרא לה והיא באה.

ולגירסה ד"אין מחשיכין", צריך לומר דאיירי בבהמה שאינה יכולה לבוא ברגליה, אלא צריך לישאנה בכתפו. וישפיר חשיב דבר האסור

עליו שבת מבעוד יום, מותר לו לומר לחבירו שעדיין לא קיבל שבת, לעשות לו מלאכה. כיון דלגבי חבירו הוי דבר היתר. שהרי אף הכא אומר לחבירו לשמור לו פירות שבתחומו, אף שאצלו אית בזה איסור תחומין.

ודחה הר"ן ראייתו. משום דשאני הכא שאף לו עצמו יש היתר על ידי בורגנין. והבית יוסף בסימן רסג תמה על דחית הר"ן. דהרי הכא נמי אית למצוה היתר לעשות מלאכה זו, אילו לא היה מקבל עליו שבת.

ותירץ הב"ח, שם דלא מהני אלא אם כן עדיין יש לו היתר למלאכה זו. וכגון בורגנין, דאם יקימו עתה נכרים סוכות לצורך עצמם, יהא ניתר בכך איסור תחומין. אבל מה דמעיקרא היה לו היתר לא מהני.

ויעויין בתשובת הגאון רבי יוסף שמואל אלישיב שליט"א [הובאה בספר "יום טוב שני כהלכתו"] במה שביאר במחלוקת הרשב"א והר"ן בזה.

[ובלאו הכי צריכים עיון דברי הרשב"א. שהרי השמירה עצמה אינה אסורה אף למצוה.

מתניתין:

מחשיבין על התחום [קרבים והולכים בשבת עד סוף תחום המותר בשבת], כדי לצאת במוצאי שבת לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת, להביא לו ארון ותכריכים. וטעמא יבואר בגמרא.

נכרי שהביא חלילין בשבת מחוץ לתחום, לא יספור בהן ישראל לעולם⁽⁶⁾. וקנסא הוא. דכל שעשה הנכרי בשבת מלאכה בשביל הישראל, ומוכחא מילתא דבשבילו עשאה, אסור לישראל ליהנות ממנה לעולם. ואף הכא מוכחא מילתא דבשביל הישראל הובאו. שהרי אין דרך להביא חלילין אלא בשביל מת ישראל.

דברים שמותר לו לומר לחבירו לעשותם למוצאי שבת בלבד, מותר להחשיך. וכגון לפקח על עסקי כלה, שאסורים בעשיה בשבת עצמה. ואינם מותרים לאומרם בשבת, אלא רק כדי לעשותם במוצאי שבת. [תוספות]. וזאת אתא לאיתויי "כלל" דאבא שאול במתניתין.

ואומרים לו לשליח בשבת: לך למחר למקום פלוני, והבא משם צרכי המת. ואם לא מצאת במקום פלוני, הבא ממקום פלוני. ואם לא מצאת במנה, הבא במאתים⁽⁴⁾.

רבי יוסי ברבי יהודה אומר: מותר לו לומר לחבירו הבא צרכי המת, ובלבד שלא יזכיר לו את סכום המיקח. ופליג אתנא קמא שמתיר אף להזכיר את סכום המקח⁽⁵⁾.

בשבת. שהרי אף על ידי מחיצות אסור להביאה. לפי שבעלי חיים מוקצים הם. תוספות.

4. ודוקא לומר לו לעשות למחר מותר. אבל לומר לנכרי להביא בשבת גופה, אף לצורך מצוה אסור. וכדתנן לקמן, דאף אם הביא בעצמו אסור בהנאה.

ואף דתרוייהו אסורים משום שבות, לא הקלו בדבר מצוה אלא במלאכה שנעשית בחול. לפי שבזו יש חילול שבת, ובזו אין חילול שבת. רמב"ן. [ויעוין להלן קנג א בהערה, ששני גדרי שבות אלו חלוקים ביסודם].

[ולכאורה פשוט כן. שהרי לומר בשבת לנכרי שיעשה בחול אסור משום "ממצוא חפצך ודבר דבר". ולהדיא גלי קרא דדוקא חפצך אסורים, ולא חפצי שמים. אבל אידך איסור שבות, מנלן להתיר בדבר מצוה?].

5. רש"י. אבל הרמב"ם בפרק כד הלכה ה כתב: לא מצאת במנה, הבא במאתיים. ובלבד

שלא יזכיר סכום מקח.

ונראה דסבר דלא פליג רבי יוסי אתנא קמא. אלא קאמר רבי יוסי, שאם נתן לו דינר, ונטל ממנו כבר מקח בשווי חמשה דנקא, ורוצה ליטול עוד ולהשלים את שיעור הדינר, לא יאמר לו "השלם לי את המקח לדינר". ר"ן.

משום דחשבון זה לא הוא צורך המצוה. משנה ברורה סימן שו סקי"ג.

והמגיד משנה שם פירש בדעת הרמב"ם, דקאמר רבי יוסי, שלא יגביל המשלח את השליח לשלם עד מחיר מסוים בלבד. שמא לא יסכים המוכר למכור במחיר זה. ונמצא שהאמירה היתה לבטלה, ובחנם עבר על "ממצוא חפצך". אי נמי, הזכרת סכום מסוים אינה צורך מצוה. אלא צורך הצלת ממונו. ולצורך זה לא התירו אמירה בשבת.

6. רש"י. ותוספות הוכיחו מסוגיין דאין אסורין למוצאי שבת אלא עד בכדי שיעשו. ודוקא בקבר החמירו לאוסרו עולמית. משום

ואין סופדין בחלילין אלו לאחר השבת, **אלא אם כן באו על ידי הנכרי בשבת ממקום קרוב** שהוא בתוך התחום. ואף שגם בזה עשה הנכרי מלאכת הוצאה והעברה בשביל הישראל, אין אוסרים משום כן. משום שכל שהביאו ממקום קרוב, אין הבאתן מועילה כל כך לישראל למוצאי שבת(7). ולא חשיב בזה כנהנה ממעשה הנכרי [תוספות](8).

אם **עשו לו הנכרים** למת נכרי בשבת **ארון** [וכן אם עשאוהו למכירה], או **שהפרו לו קבר, יקבר בו ישראל**. מאחר ולא עשו זאת לצורך הישראל(9).

ואם עשו את הארון או חפרו את הקבר בשביל מת ישראל, לא יקבר בו עולמית(10). שכל שנעשה בשבת לצורך הישראל אסור בהנאה.

גמרא:

שנינו במתניתין: **אלא אם כן באו ממקום קרוב**.

והוינן בה: **מאי "ממקום קרוב"?**

רב אמר: ממקום קרוב ממש. שידוע לנו בבירור שמתוך התחום באו. וכגון שראינום שהיו החלילין בביתו שבתוך התחום מקודם לכן.

ושמואל אמר: אף אם הביאם מחוץ לעיר, ולא ידוע לנו בודאי שבאו מתוך התחום — כל שלא ידוע בבירור שבאו מחוץ לתחום, מותר לספוד בהם מיד למוצאי שבת. משום

ויעויין בדברי הרמב"ם פרק ו הלכה ו, ובמגיד משנה שם.

9. אבל בחלילין לא מפליגין בהכי. משום דאין דרך נכרים לקונן ולספוד בחלילין. ובסתמא תלינן שהביאום לדעת הישראל. רמב"ן.

10. ובתוספתא איתא, דדוקא לאותו שהובאו בשבילו אסור. אבל לישראל אחר מותר.

ומדברי הרמב"ם בפרק ו הלכה ה נראה, דפירשה על קבר שנעשה בפרהסיא. שדוקא לאותו שנעשה בשבילו אסור לעולם. אבל עד זמן בכדי שיעשו אסור לכל אדם.

והראב"ד השיג עליו, וכתב: "לא הכל מודים לו, שישראל אחר צריך להמתין". ומדבריו נראה דמפרש התוספתא אף על קבר שנעשה שלא בפרהסיא. שאינו נאסר אלא לאותו שנעשה בשבילו בלבד.

והוסיף שם, דכן מוכרח מהטעם כתב

שנעשה לשם אדם מסוים. אבל החלילין לא הובאו לאדם מסוים, אלא לשם כמה בני אדם. הלכך לא החמירו לאוסרם אלא בכדי שיעשו.

7. והר"ן פירש, דאף אם באו ממקום קרוב, צריך להמתין מלהספיד בהם במוצאי שבת עד בכדי שיעשו, משום מלאכת הוצאה שנעשתה בהם [ודלא כתוספות]. אלא שסתם הספדים אינם נעשים מיד במוצאי שבת ואם באו ממקום קרוב, כסתמן יש בכדי שיעשו עד שעת ההספד.

8. והרמב"ם בפירוש המשניות כתב, דלעולם חיישינן נמי להכי. ואין סופדין בהם, אלא אם כן ידוע לנו שבאו מתוך המדינה, ולא העבירום ברשות הרבים.

וכתב המהרש"א, דמדבריו נראה דמפרש כן בדברי שמואל, דקאמר לקמן "חיישינן שמא מחוץ לחומה לנו". ואתא שמואל להחמיר. ודלא כדפירש רש"י התם.

ואם רוב בני העיר הם ישראל, לא ירחוץ הישראל מיד למוצאי שבת, אלא ימתין עד שיעבור זמן שיש בו כדי שיחמו המין. שלאחר זמן זה כבר אינו נהנה מהחימום שנעשה בשבת. שהרי אף אם היו מתחילין לחמם במוצאי שבת, כבר היו אז מזומנים לו החמין.

ואף אם בני העיר הם מחצה ישראל על מחצה נכרים, נמי ימתין לאחר השבת, עד כדי שיחמו המין.

ומחצה על מחצה הוי כספק אם הוחמו בשביל הישראל או בשביל הנכרים. אלמא, ספק איסור הנאת מלאכת שבת נמי אסור, כרב.

[ואם תאמר, מאי שנא חלילין שהובאו בשבת דאסרינן להו בהספד לעולם, ואילו במרחץ, אף היכא דהוחם לצורך הישראל לא אסרינן ליה אלא עד שיעבור הזמן שיש בו כדי שיחמו לאחר השבת.

ויש לומר, דבחלילין מוכחא מילתא דלצורך

דחיישינן [כלומר, תלינן להקל. ואשכחנא לשון "חיישינן" נמי לקולא. רש"י] שמא מחוץ לחומה לנו, בסמוך לחומת העיר, בתוך תחום שבת⁽¹¹⁾.

אמר רבא: דייקא מתניתין כוותיה דשמואל. דהא קתני "עשו לו ארון והפרו לו קבר, יקבר בו ישראל". ואף דבסתמא הוא עשוי, ואין ידוע אם לשם ישראל נעשה או לשם נכרי, מותר בהנאה. אלמא, מספיקא שרי בהנאה. שבספק איסור הנאה ממלאכת שבת אזלינן לקולא.

והכא נמי, דמספקא לן אם באו מחוץ לתחום או לא, מספיקא שרי⁽¹²⁾.

ותניא כוותיה דרב: דתנו רבנן: עיר שישראל ונכרים דרים בה, והיתה בה מרחץ המרחצת בשבת — אם רוב בני העיר נכרים, לערב [למוצאי שבת] רוחץ בה הישראל מיד. ואף דהוחמה בשבת על ידי הנכרים, לא חשיבא כהוחמה לצורך הישראל. לפי שרובה נכרים.

איסור דאורייתא לאיסור דרבנן.

11. והרי"ף פירש איפכא. דלרב, אם באו מיד בצפרא ממקום הסמוך לחומה, תלינן דודאי משם הביאום. ושמואל להחמיר אתא. דלעולם חיישינן שמא באו ממקום רחוק. ואף אי הביאום מיד בצפרא, חיישינן שבלילה הוליכום עד דמטו לחומה, ולנו שם. ובבוקר הכניסם לעיר.

12. ויש להקשות לשיטת רש"י, דחלילין אסורין עולמית, מאי ראייה מהכא לרב? דלמא דלעולם ספיקו אסור. שהרי יש לו מתירין אחר בכדי שיעשו. אבל חלילין דאסורין לעולם, ואין

הרמב"ם עצמו [שם הלכה ח] במה דצריך להמתין בכדי שיעשו. שהוא כדי שלא יאמר לגוי בשבת לעשות בשבילו, ויעבור על איסור אמירה לנכרי. וטעם זה אינו נוהג אלא במי שנעשה בשבילו.

וכתב המגיד משנה, דמדבריו נראה, שגוי שהדליק נר לישראל בשבת, מותר לישראל אחר ליהנות ממנו.

ובסברת הראב"ד שבנה עצמו על טעם הרמב"ם, כתב דאינה מוכרחת. לפי שלא חילקו חכמים בגזירתם.

אכן באיסור דרבנן ודאי דהוא כהראב"ד כדמוכח מביצה כה א. וכבר חילק הר"ן שם בין

מילתא דנעשה בשביל הישראל, מכל מקום **הכא נמי ימתין** לאחר השבת שיעור זמן שיש בו **בכדי שיעשו** את הארון והקבר. דשמא כן נעשה הארון הקבר בשביל הישראל. ואם יקבור בו מיד, נמצא דנהנה ממלאכת הנכרי שנעשתה עבורו בשבת.

אמר עולא: הכא במאי עסקינן, בקבר העומד באיסרטיא [דרך המלך]. שאין דרך ישראל ליקבר שם. ומוכחא מילתא דלשם מת נכרי חפרוהו.

ושוב מקשינן: **תינח קבר**, אבל בארון מאי איכא למימר? והא אית לן למיחש שמא לשם ישראל עשוהו.

אמר רב אבהו: הכא במאי עסקינן, במוטל הארון על קברו של הנכרי הכרוי באיסרטיא. דכיון דהקבר ודאי נעשה לשם הנכרי, מוכחא מילתא דאף הארון נעשה לשם אותו נכרי (14).

מתניתין:

עושיין כל צרכי המת בשבת. וקא מפרש ואזיל.

ישראל הביאם. אבל במרחץ לא מוכחא מילתא כולי האי דלצורך הישראל הוא. דהא איכא נמי נכרים בעיר. רש"י.

רבי יהודה אומר: באמבטי קטנה — אם יש בה בעיר אדם חשוב של הרשות [השלטון] רוחץ בה הישראל מיד למוצאי שבת. שיש לתלות ולומר, שהוחמה האמבטיה לצורך אותו אדם חשוב לאחר צאת השבת, על ידי הרבה עבדים וקומקומין.

והוינן בה: **מאי "רשות"?**

אמר רב יהודה אמר רב יצחק בריה דרב יהודה: אם יש בה אדם חשוב, שיש לו עשרה עבדים שמחממין לו עשרה קומקומין בבת אחת באמבטי קטנה, מותר לרחוץ בה למוצאי שבת. דכיון שבזמן מועט מספיקין לחממה, יש לתלות ולומר שבמוצאי שבת הוחמה ולא בשבת (13).

שנינו במתניתין: **עשו לו ארון וחפרו לו קבר**, יקבר בו ישראל.

והוינן בה: **ואמאי יקבר מיד למוצאי שבת?** ואף דאין לאסור לעולם, משום דלא מוכחא

ואדרבה, מיתנינן סייעתא לשמואל מדברי רבי יהודה, דקאמר דבאמבטי קטנה תלינן להתיר. ואמרינן דנעשה לצורך הרשות.

14. והר"ן פירש בשם הגאונים, דפריך אסיפא. אמאי "לא יקבר עולמית"? והא בחלילין שרינן לאחר זמן דבכדי שיעשו.

ומשנינן: בעומד באיסרטיא. שלפי שהוא מקום פרהסיא, איכא בזה גנאי למת, שנתחלה שבת בעבורו.

וכן נראה מדברי הרמב"ם פרק ו הלכה ה.

להם מתירין לאחר זמן, משום הכי ספיקן מותר. רבי עקיבא איגר.

13. עוד הביא רש"י, דגרסינן "תניא כוותיה דשמואל: עיר שישראל ונכרים דרים בה וכו'". ולא גריס כלל "דייקא מתניתין כוותיה דשמואל". דהא ממתניתין לא מוכח מידי. לפי דמוקמינא לה בסמוך "בעומד באיסרטיא". דמוכחא מילתא דלשם נכרי נעשה.

וכן ממרחץ לא מוכח כרב, לפי דמחצה על מחצה לא חשיב ספיקא. אלא נעשה בודאי בין ישראל ובין לנכרים.

ומקשינן: והאמר רב יהודה אמר שמואל: מעשה בתלמידו של רבי מאיר, שנכנס אחריו לבית המרחץ. ביקש התלמיד להדיח את הקרקע במים.

אמר לו רבי מאיר: אין מדיחין את הקרקע בשבת.

ביקש התלמיד לסוך את הקרקע.

אמר לו רבי מאיר: אף אין סכין.

וסלקא אדעתין, דמשום שאסור לטלטל את הקרקע, אסור אף להדיחה ולסוכה.

אלמא, כל דבר האסור בטלטול, אסור לסוכו ולהדיחו, אף בלא לטלטלו. וקשיא, אמאי סכין ומדיחין את המת? והרי הוא אסור בטלטול.

ומשינין: לא אסר רבי מאיר לסוך ולהדיח קרקע, משום איסור טלטול. אלא משום איסור השואת גומות, שהיא תולדת "חורש".

ואף דאין איסור זה נוהג אלא בקרקע של עפר, אבל בקרקע בית המרחץ העשויה אבנים ליכא למיחש להכי, גזרו אף בה אטו קרקע של עפר. משום דקרקע בקרקע מחלפא. אבל במת אין לגזור. דהא מת בקרקע לא מיחלף.

סכין אותו בשמן, ומדיחין אותו במים, ובלבד שלא יזיז בו אבר. שאסור להגביה את ידו ורגלו של המת או להזיז את ריסי עיניו, משום איסור מוקצה.

וכן שומטין את הכר מתחתיו, ומטילין אותו על החול, בשביל שימתין [שישאר במצבו] ולא יסריח מחמת חום הסדין והכרים. שעל ידי שמושכים את הכר מתחתיו, ממילא הוא מוטל על החול אבל להזיזו ממקומו ולהניחו על הארץ אסור¹⁵. שהרי אסור המת בטלטול [פירוש המשניות להרמב"ם].

קנא-ב וכן קושרים את הלחי של המת, כדי שלא יפתח פיו.

ולא עושים כן בשביל שיעלה ויסגר הפתח שכבר נפתח בפיו, אלא רק בכדי שלא יוסיף יפתח עוד.

וכן קורה שנשברה, סומכין אותה בשבת בספסל או בארוכות המטה. שהרי תורת כלי עליהם, ומותרים בטלטול.

ולא עושים כן בשביל שתעלה הקורה ויתאחה המקום השבור שבה. שהרי זה אסור משום בונה. אלא סומכין אותה רק בכדי שלא תוסיף ותשבר עוד.

גמרא:

שינינו במתניתין: סכין ומדיחין אותו.

הוא למת, והמת על גבי קרקע. תוספות רי"ד. וכן אין צריך שיגרור את כולו. אלא כיון שמזיז ראשו האחד, אסור. ראשונים.

15. ומכאן, שאסור לטלטל מוקצה, אף כשאינו מגביהו מן הקרקע. דהרי כשמזיז אבר מן המת, עדיין הוא מחובר לקרקע. שהרי מחובר